

Tekst gwarowy — Kościelisko 1

Autor: Alek Beśka i Marta Chrząstek

Informator: Józef Pitoń, urodzony 15 IX 1932 roku w Kościelisku, absolwent AWF w Krakowie, obecnie mieszkający w Zakopanem. Pochodzi z rodziny od pokoleń osiadłej w Kościeliskach. Pan Pitoń jest znanym gawędziarzem, przewodnikiem i ratownikiem tatrzańskim, autorem tomików opowiadań: "Moje bajdy", "Naski świat", "Holni ludzie", "Lecom roki". Jest też aktywnym działaczem i honorowym członkiem Związku Podhalan, znawcą i popularyzatorem kultury podhalańskiej. Nagrania dokonano w lutym 2009 roku podczas wycieczki dialektologicznej studentów i pracowników Uniwersytetu Warszawskiego. Pan Józef Pitoń jest świetnym informatorem, choć mówiącym także polszczyzną literacką. Zna bardzo dobrze zwyczaje i kulturę mieszkańców Podhala, chętnie i długo opowiada gwara, a z długiej opowieści wybrano tu tylko fragmenty o: powinowactwie, chrzcie, ślubie, jedzeniu, pogodzie i wyrobie serów.

Powinowactwo{vm}T496.mp3|L{/vm}

Powinowactwo, u {tt}nas, o to kontynuant dawnego a długiego|nos{/tt} wyraźnie jest powiedziane, brat, włosny, znaczy rodzony, brat {tt}cioteczny, mazurzenie|cioteczny{/tt}, brat stryjeczny, brat ujecny abo {tt}akcent inicjalny typowy dla gwary podhalańskiej|roŚdzina{/tt}, e to moja rodzina, to jest włośnie ta dalsze pokrewieństwo. I mamy na przykład: jes stryk, {tt}jest wujek, udźwiężniająca fonetyka międzywyrazowa|jes ujek{/tt}, jes swok, jes stryno, jes ciotka, {tt}jest wujna, udźwiężniająca fonetyka międzywyrazowa|jes ujno{/tt}. A swak to kto to? Swok to jest, swok to {tt}jest mąż, udźwiężniająca fonetyka międzywyrazowa|jes mąż{/tt} ciotki, mąż ciotki, to znaczy przyżeniony, a ciotka to jest siostra powiedzmy matki abo ojca, to jest ciotka, a tyn, co sie z ciotkom ożenił, to jes swok. Dla dzieci jest się swokiem, czy dla siostry? Dla rodziny i dla, powiedzmy, br|atankow i dla {tt}siostrzenic, uproszczenie i asymilacja grupy spółgłoskowej -strz-|sioszczenic{/tt}, to sie mówi: e to nasza ciotka, to nas swok, to nasa ujno, to stryno, a siostra ojca i siostra matki to ciotka, a zaś tam żona wujka to iez ujno. I tak, że to jest, u nos jest bardzo ściśle i d|okładnie powiedziane. A ujek to kto? Ujek to jest brat matki, {tt}brat matki, udźwiężniająca fonetyka międzywyrazowa|brad matki{/tt} a jego żona to jes ujno. Na teściów jak mówicie, tylko teść, teściowa? {tt}akcent inicjalny typowy dla gwary podhalańskiej|TeŚściowie, teŚściowie{/tt}, abo powiedzmy, {tt}ojciec, labializacja i archaiczna postać wyrazu, bez j|lociec{/tt} ciotki, ale to najczęściej teść, teściowo. Z tym, że na przykład, niewiasta, u nos niewiasta to jes synowo. I na przykład, no, wiecie, co to jest parobek? To jest k|awaler, chłopok, który już doros.. dorasta. Jak panna już jes do wydania, to się goda {tt}dziewka, podwyższenie artykulacji e do ey|dziewwka{/tt}, nie dziwka, ino dziewwka, jakby trochę przez 'y', dziewwka. Dziewcynka, dziewczyna, urosła, e to już wielko dziewwka, na wydaniu.